

Letnik 4, številka 1 / (marec) 2005, ISSN 1854-4096

[Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije](#)

Odgovorni in tehnični urednik, Marino Kačič

Naročnikov v elektronski in zvočni obliki: 826

Opozorilo: Avtorji prispevkov so sami odgovorni za svoja stališča!

[Domov](#) [Uredništvo](#) [Naročite se na brezplačen e-Rikoss](#)

KAZALO

- [1. UVODNIK: Znanje je bogastvo! Kako pa priti do pravega znanja?](#)
- [2. AVTOPORTRET: Alenka Bera](#)
- [3. INTEGRACIJA: Vloge mobilnega učitelja](#)
- [4. DOBRO JE VEDETI: Kako naj slepi beremo PDF dokumente?](#)
- [5. UPORABNI SPLET: Bolje poskrbeti za hrbtenico danes kot prepozno!](#)
- [6. NAMIGI IN NASVETI: Hitro vnašanje naslovov spletnih strani, Izbiranje besedila s tipko F8](#)
- [7. OGLASNA DESKA: Naredi si svoj mobilni telefon še bolj uporaben!](#)
- [8. POPOTNIŠKI UTRINKI: EGIPT - DEŽELA FARAONOV](#)
- [9. OPLEMENITIMO DENAR: POMEMBNOST PRAVILNE RAZPOREDITVE DENARNIH SREDSTEV](#)
- [10. NOVIČKE: RSS novice, Nov mini računalnik, Microsoft pomaga pri razvoju zdravila, Novi virus pošilja fotografijo pečene kokoši, Članice EU proti nezaželeni e-pošti](#)

UVODNIK: Znanje je bogastvo! Kako pa priti do pravega znanja?

*****

Cenjene bralke in bralci,

Pomlad je pred vrati z njo pa tudi začetek novega življenja. Nekaj te svežine se bo poznalo v letošnjih izdajah Rikossa. Med drugim začnemo z novo rubriko "oplemenitimo denar". Živeli smo v časih hiperinflacije, ko smo ohranjali vrednost svojega finančnega premoženja v devizah. Kasneje smo ohranjali vrednost svojega finančnega premoženja v bankah. Nekoč je veljalo "znajdi se, da ohraniš vrednost finančnega premoženja", danes je moto "znajdi se, da bi svoje finančno premoženje oplemenitil". Torej vprašanje je kako s svojim denarjem ustvariti nov denar, kajti tisti, ki ne dobiva, izgublja. Pri tem nas lahko zavede kopica reklam in ponudb, ki obljublajo bajne zasluge. Zdrava pamet nam pove, da tu nekaj ne more biti v redu, hkrati pa vendarle obstajajo ljudje, ki plemenitijo svoje premoženje na ta način. Kako se v tej poplavi informacij znajti? Ena prvih misli, ki sem jih v zvezi s tem pred leti prebral je: obstajajo prodajalci in obstajajo svetovalci finančnih uslug. Prodajalcu je cilj prodati neko uslugo. Pri tem se poslužuje različnih prijemov, da bi nas prepričal. Svetovalcu pa je cilj pomagati stranki razumeti kopico informacij, da se odloči za pravo. V prvem primeru stojimo nasproti profesionalcu, ki skrbi za svojo korist. V drugem primeru pa stojimo skupaj s profesionalcem in z njegovo pomočjo izbiramo za svojo korist. Slednjih je v Sloveniji bolj malo. Eno od takih podjetij nam je brezplačno odstopilo članke za letošnje številke Rikossa, v katerih nam bodo razložili nekaj osnovnih idej: kaj je pomembno in na kaj moramo paziti pri finančnem vlaganju v delnice, obveznice, investicijske sklade, življenjska zavarovanja ipd.

Pravilna izbira strokovnjaka pa ni pomembna le pri finančnih aktivnostih, ravno toliko je važna pri šolanju našega otroka. Če je otrok slep ali slaboviden še toliko bolj. Žal pa ni odvisno samo od strokovnjaka ampak tudi od njegovih vodilnih ljudi, ki mu lahko s svojim znanjem pomagajo ali ga s svojim strahom zavirajo. Kakšen naj bi bil ustrezen strokovnjak / mobilni učitelj za slepe/slabovidne si preberite v rubriki Integracija. Potem pa se vprašajte o modrosti šefa, ki ne kaže interesa za širjenje tovrstnih strokovnih vsebin. K sreči živimo v času, ko si lahko med seboj veliko znanja in izkušenj podelimo preko sodobnih informacijsko komunikacijskih poti. S tem si neodvisno večamo stopnjo samostojnosti, neodvisnosti in kompetentnosti. Hvala vsem, ki ste pripravljene skozi članke deliti svoje znanje in izkušnje z drugimi. Nekje sem prebral: "Kdor je poln izkušenj in jih ljubosumno skriva v sebi, nima več prostora za nove. Kdor pa izkušnje deli z drugimi, dela prostor za nove!" Vse, ki ste pripravljene solidarno deliti znanje in izkušnje z drugimi kolegi vabimo, da se nam pridružite na elektronski grupi. Taka oblika je v svetu že leta ena od ključnih oblik učenja in delitve informacij. Preprosto napišete e-pismo s vprašanjem ali neko informacijo na naslov svoje grupe in to pismo vsi dobijo. Nekdo iz grupe na to e-pismo odgovori in spet vsi dobijo odgovore. S tem pa si med seboj delimo znanje. Vsakdo je v nekem delčku boljši od drugega. Sicer pa ni bistveno ali je kdo boljši ali slabši, bistvo je, da z medsebojnim deljenjem izkušenj vsi neprimerno hitreje napredujemo. Upam, da smo presegle strah, ki smo ga pred leti v zvezi s tem izražali? Nekoč je veljalo: Kdor molči stotim odgovori. Danes velja: kdor vpraša se uči! Vse, ki se želite učiti in deliti izkušnje s področja računalništva za slepe/slabovidne ste vabljeni, da se pridružite v grupi <http://lists.topica.com/u/offers.html>

Lahko pa se prijavite enostavno s sporočilom na info-slepi@miska.si

Na žalost nam sodobna računalniška oprema poleg koristi prinaša tudi slabosti. Ena takih je napačna drža in bolečine v hrbtenici. Najpogostejša poklicna bolezen zadnjih let v zahodni Evropi je težava s hrbtenico in iz nje izhajajočih težav: bolečin v križu, ramenih, vratu, rokah, prstih, glavoboli .... Strokovnjaki so ugotovili, da se večji del teh težav da preprečiti in ublažiti, če se držimo nekaterih pravil. Kako ravnati in kaj je potrebno razumeti pri tej tematiki si preberite v rubriki Uporabni splet. Na tem mestu naj dodam svojo izkušnjo: sam veliko uporabljam računalnik in zato sem imel težave z bolečinami v križnem delu hrbtenice. Ko so postale tako močne, da so bile že nevarne sem začel iskati rešitev. Veliko mi je pri tem pomagal kiropraktik. Vendar so se bolečine po določenem času ponovile. Spoznal sem, da moram nekaj narediti z držo in sedenjem. Odkril sem, da so se s to tematiko skandinavske napredne države ukvarjale in kot odgovor na tovrstne težave izumile stol s sinhronim mehanizmom. Ta ima gibljivo sedalo in naslonjalo tako, da se s premikanjem telesa naprej ali nazaj premikata tudi sedalo in naslonjalo in to sinhrono. To pomeni, da ostajata vedno v pravilnem kotu kakor mora hrbtenica biti. Torej je skoraj nemogoče nepravilno sedeti. Drug pomemben element, ki ga ima tak stol je vzmet, ki stalno pritiska naslonjalo v telo. To je ravno toliko, da moramo s telesom permanentno pritiskati nazaj. Seveda je to neopazno. Rezultat tega je, da so križne mišice aktivne in tako držijo vretenca skupaj. Pri navadnih pisarniških stolih je ravno obratno, s časoma se križne vezivne mišice sproščajo, tako postajajo ohlapne. Zato vretenca pritiskajo na živec. Tako prihaja do bolečin in s časoma do kronične okvare vretenc. Naj vam povem še to, da od kar imam ta stol me zelo redko boli hrbtenica. Če upoštevam še pravilo, da vsako uro pretegnemo mišice vsaj 10 krat, potem sem skoraj brez težav. Zanimalo me je ali res stol učinkuje ali kaj drugega. Postavil sem si navaden pisarniški stol za nekaj časa. Po približno tednu dni sem bil na dobri poti, da pridem v podobne bolečine kot pred uporabo stola s sinhronim mehanizmom. Podobnega mnenja so tudi tisti, ki sem jim stol svetoval.

In še obvestilo o Sklepu Upravnega odbora Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije: "Na 18. seji upravnega odbora, dne 11. 12. 2004, je upravni odbor sprejel sklep o imenovanju urednikov in članov uredniških odborov glasil, ki jih bo v letu 2005 izdajala ZDSSS. Za časopis Rikoss je za odgovornega in tehničnega urednika imenovan Marino Kačič, za člane uredniškega odbora pa Safet Baltič, Metka Pavšič, Brane But in Davor Krajec."

Odgovorni urednik,
Marino Kačič

[Na kazalo](#)

AVTOPORTRET: **Alenka Bera**
"KRONIČNI OPTIMIST"

*****

Sem slabovidna od rojstva a moram reči, da mi svojih 28 let vid kar dobro služi, saj razen lanskoletnih težav z odstopom mrežnice, mi oči niso nikoli pretirano nagajale.

Hodila sem v redno osnovno šolo v domačem kraju. Ob veliki podpori staršev in učiteljev sem bila v šoli zelo uspešna. Zdi se mi prav, da pohvalim predvsem učiteljice prvih treh razredov saj so pokazale veliko razumevanje, iznajdljivost in prilagodljivost pri svojem delu. Zelo sem jim hvaležna, saj bi bila brez tolikšne podpore moja nadaljnja pot gotovo precej drugačna. Mislim, da brez njihove pomoči ne bi bila tako uspešna.

Skratka po dobrem začetku v prvih treh razredih, je delo v osnovni šoli postalo rutina. Kasneje sem se vpisala na 1. gimnazijo v Mariboru. Tudi tam je bilo razumevanje učiteljev pohvalno. Res je, da kakšnih posebnih prilagoditev nisem potrebovala, lahko pa sem pri nekaterih predmetih snov snemala na diktafon. Učenje pa je izgledalo tako, da sem veliko snovi doma prepisovala ali iz svojih načečkanih zapiskov ali od sošolk, saj se drugače nisem mogla učiti.

Za nadaljevanje sem se odločila za študij angleščine v Ljubljani. Predvsem zato, ker je bil študij enopredmeten in ker sem bila prepričana, da ne bom učiteljica. Pa sem se v drugem letniku vseeno vpisala na pedagoško smer. Tako sem zdaj profesorica angleščine. Po končanem študiju sem želela opravljati pripravništvo na Zavodu za slepe, a so mi na Društvu študentov invalidov Slovenije ponudili redno službo. Zavedajoč se, da so take ponudbe redke sem z veseljem sprejela.

Sedaj delam v mariborski pisarni Društva študentov invalidov Slovenije. Delo je pestro in zanimivo. Zato v njem zelo uživam. Nudi mi veliko priložnosti za spoznavanje novih ljudi, krajev in pridobivanja novega znanja. Pomoč študentom nudim predvsem z nasveti ob vpisu na fakulteto in v študentski dom, pa pri urejanju potrebnih prilagoditev za opravljanje študijskih obveznosti na fakultetah. Razen tega

pa se vsi v Društvu trudimo organizirati tudi čim več družabnih, športnih in izobraževalnih dejavnosti, ki študentom omogočajo druženje z vrstniki in sprostitev. Najbolj koristimo evropski program Mladina, tako da se naši člani udeležujejo različnih taborov za mlade.

Poleg tega sem se odločila, da nadaljujem s študijem, saj se mi je zdelo primerno, da dopolnim svoje znanje iz področja na katerem delam. Tako sem se vpisala na magistrski študij specialne in rehabilitacijske pedagogike.

Svojega prvotnega poklica pa le nisem čisto opustila. Že kot študentka sem zelo uživala v tečajih angleščine, ki sem jih vodila na Društvu slepih Ljubljana. Imela sem krasne učence. Najbolj zagreti so bili študentje in otroci, pa tudi odrasli, le da so nekateri odnesli nekaj več drugi nekaj manj. Sedaj kot prostovoljka pomagam slepim in slabovidnim učencem, dijakom ali študentom, saj imajo nekateri težave z angleščino. Skušam jih prepričati, da angleščina ni tak bav-bav in se je da naučiti. Da pa nisem za v razred s tridesetimi učenci in dijaki sem spoznala, ko sem preko študentskega servisa nadomeščala profesorico angleščine na Gimnaziji Jožeta Plečnika v Ljubljani. Spoznala sem, da moram za tovrstno delo postati strožja, bolj samozavestna in predvsem dosledna. Mogoče kdaj drugič, za sedaj pa mi delo na DŠIS in kot prostovoljka čisto zadostuje. V prihodnosti bom skušala izpeljat še kak tečaj za slabovidne, a najprej je treba zaključiti študij.

In kdaj je v moje življenje stopil računalnik? Precej pozno, v primerjavi z nekaterimi mojimi vrstniki. Kupila sem si ga v drugem letniku študija, ko so profesorji pričeli zavračati na roko napisane seminarske naloge.

Dela z računalnikom sem se učila s pomočjo zelo potrpežljivih prijateljev, kasneje pa sem se udeležila tudi računalniškega tečaja v Centru slepih. Ta mi je ostal v zelo lepem spominu saj smo se imeli krasno. Bili smo pridna skupina in resno delali ves dan, a nam zvečer vseeno ni zmanjkalo energije za kartanje pozno v noč.

Ko sem se naučila uporabljati še internet in elektronsko pošto je postal svet manjši in bolj dosegljiv. Sedaj si življenja brez tega sploh ne predstavljam. Zaenkrat mi vid še toliko služi, da imam večji ekran in nekatere Windows nastavitve za ljudi z okvaro vida. Vendar spoznavam, da bom morala, če hočem ohraniti ravno hrbtenico, začeti uporabljati ZoomText. Zbrati moram le voljo, da se naučim delati z njim.

Sicer pa sem take vrste računalniški uporabnik, ki se programov uči za sprotno rabo. Moram reči, da najbolj obvladam Word, pošto in internet, vse ostalo pa po delčkih, Najnujnejše iz Excela, PowerPointa, Photoshopa, etc. Skratka, naučim se tega, kar v dani situaciji potrebujem. Ni vedno lahko, a z vztrajnostjo in pomočjo prijaznih prijateljev se da.

Da pa ne bi izgledalo, da sploh nimam prostega časa še nekaj o tem. Glasba mi veliko pomeni čeprav ne igram nobenega inštrumenta. Si pa zato ob kuhanju ali pod tušem zelo rada prepevam. Uživam v dobrih knjigah, rada se sprehajam v naravi, da si napolnim baterije. Za šport sem sicer bolj lena, a se občasno spravim na kolo, v bazen ali na krajši tek.

Čas si vzamem tudi za družino in prijatelje. Na svojo družino sem zelo navezana, saj se zavedam pomoči in ljubezni, ki sem je deležna. Zato ob vikendih mahnem domov. Z babico pokramljam o opravilih na vrtu in o zdravju, z mamo izmenjam recepte za pecivo in z atom glasno komentiram košarkarsko tekmo. Imam tudi dve krasni nečakinji. Z njima mi nikoli ni dolgčas. Druženje s prijatelji pa je itak balzam za dušo brez katerega se ne da živeti. V življenju me spremljajo optimizem in zaupanje v dobroto ljudi. Življenje se mi zdi lepo. Ni vedno rožnato, a je treba izzive sprejemati s pogumom in s potrpežljivostjo.

[Na kazalo](#)

INTEGRACIJA: Vloge mobilnega učitelja

Avtorica: *Damijana Dušak*

*****

**Vsa umetnost je v tem, da greš skozi vrata, ki jih lahko odpreš in ne, da se izčrpaš v nemočnih poskusih, da bi šel skozi vrata, ki jih ne moreš odpreti.
(Kurt Lewin)**

Vloga mobilnega učitelja ni, da poučuje otroke temveč, da podaja znanje in izkušnje udeležencem, ki izobražujejo otroke z motnjami vida – razrednim učiteljem, šolnikom

in drugim strokovnjakom, staršem itd. Zares pomemben je način in stopnja komunikacije in njena učinkovitost.

Kljub prednostim, ki naj bi jih integracija prinesla, otroci s posebnimi potrebami potrebujejo drugačno skrb staršev, strokovnjakov in celotne družbe.

Starši naj bi otroku zagotovili varno otroštvo, da bo njihov otrok ostal srečen in zadovoljen, da bo napredoval v skladu s svojimi zmožnostmi, družba pa naj bi poskrbela za materialni, izobraževalni in duhovni razvoj.

Pogoje za šolanje otrok s posebnimi potrebami v integraciji bi lahko primerjali s kuharsko knjigo, kjer so recepti zapisani, žal pa vseh živil v receptu ne prepoznamo ali jih sploh ni na našem tržišču.

Še vedno ne razlikujemo med izrazoma: dodatna strokovna pomoč in specialna znanja. V zakonu o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami piše, da se dodatna strokovna pomoč izvaja individualno v oddelku ali izven oddelka, lahko pa tudi občasno v posebni skupini izven oddelka. Dodatno strokovno pomoč izvajajo strokovni delavci vrtca, šole ali zavoda, lahko pa tudi zunanji strokovni delavci, ki izpolnjujejo s predpisi določene pogoje.

Pravilnik o spremembah in dopolnitvah odredbe o smeri izobrazbe strokovnih delavcev v devetletni OŠ določa, da je učitelj za dodatno strokovno pomoč lahko: kdor je končal univerzitetni študijski program iz defektologije, ali iz socialne pedagogike, ali psihologije, ali pedagogike - smer pedagogika, ali kdor izpolnjuje pogoje za učitelja v devetletni OŠ in je opravil študijski program izpopolnjevanja za učitelje strokovne pomoči.

Specialna znanja, kot so orientacija in mobilnost, socializacija, razvijanje preostalih vidnih zmožnosti (vaje vida), samourejanje, komunikacija (strojepisje, optakon, računalništvo) pa izvajajo učitelji specialnih znanj, usposobljeni za posebno področje in izpolnjujejo s predpisi določene pogoje.

Dodatna strokovna pomoč pa se v praksi žal dodeljuje učiteljem, ki ne dosegajo svoje učne obveznosti in večinoma ne izpolnjujejo zahtevanih izobrazbenih pogojev .

Učitelji v posebnih institucijah - zavodih, ki zaradi zmanjševanja vpisa otrok v segregirane oblike izobraževanja ne dosegajo učne obveznosti, čez noč postanejo mobilni učitelji - strokovnjaki.

Mobilni učitelj in njegovo znanje

Strokovno znanje je potrebno pridobiti in potrditi z izkušnjami. Poučevanje je neke vrste poklic, in pri tem je močno pomembna učiteljeva zavzetost in zanos pri delu. Mobilni učitelj mora znati poiskati "skupni prostor" komunikacije med učiteljem in učencem. Otroci imajo že po naravi drugačen pristop k reševanju problemov kot odrasli, zato je učiteljeva naloga, da najde področja, kjer bosta obe strani uporabili isti pristop.

V kolikor to ne uspe, učitelj ne bo imel dosti od svojega dela. Podobno mora tudi mobilni učitelj najti skupen prostor komunikacije, ko podaja svoje znanje in izkušnje drugim učiteljem.

Mobilni učitelj naj zaščiti otroka s posebnimi potrebami, naj se bojuje za njegove pravice in pomaga ustvarjati pogoje za otrokovo kvalitetno življenje.

Ob drugačnosti je enakost lahko vprašljiva

Da mobilni učitelj vzpostavi dobro komunikacijo z različnimi osebami in institucijami, ki sodelujejo v procesu **inkluzije** je dobro:

Da zna poslušati: da bi razumel in prepoznal potrebe vseh, ki so vključeni v izobraževanje oseb z motnjami vida

Je prilagodljiv: mora se znati prilagoditi različnim situacijam in pričakovanjem

Da zna komunicirati (tudi z gestikulacijo) s starši, učenci, drugimi učitelji in strokovnjaki

Da pozna otroka: zelo pomembno je, da mobilni učitelj pozna ozadje bolezni otroka in njegovega razvoja, ter kako je nanj vplivala njegova bolezen.

Da se zna obvladati – nadzorovati svoja čustva in reakcije ter jih prilagoditi situaciji

Da se zna opazovati – oceniti svoje dejavnosti in se zavedati svojih napak in slabosti

Je potrpežljiv: uporabiti postopek "majhnih korakov" in pokazati, da razume probleme in drugačnost otrok z motnjami vida

Je optimističen: dati pozitivno potrditev in povratne informacije

Da zna obravnavati vsakega otroka posebej in mu prilagoditi izobraževalne prijeme

Je "zgovoren": mobilni učitelj se mora biti pripravljen pogovoriti o kakršnem koli problemu, vendar v pogovoru ne sme prevladovati – biti mora predvsem dober poslušalec

Da ima zavest o mejah svojega poklica: mobilni učitelj ne sme nikoli prekoračiti svojih pooblastil; ni mu treba rešiti vseh problemov, do katerih prihaja, pač pa mora otroka, če je to potrebno, napotiti k strokovnjaku. To pomeni, da mora biti seznanjen s strokovno podporo, ki mu je na razpolago.

Je iznajdljiv: ena mnogih nalog, ki jih ima mobilni učitelj, je tudi, da učencem priskrbi ustrezne informacije o potencialnih problemih in težavah, na katere lahko naletijo v procesu rednega šolanja

Opusti perfekcionizem: sposobnost, da svetuje in pomaga mora vsekakor biti

pomembnejša kot strokovna plat njegovega poklica

Je strpen – razumeti in sprejeti mora dejstvo, da se učenci soočajo z vzponi in padci in so posledično lahko pogosto tudi razočarani

Da ima sposobnosti vodje: biti mora dober vodja, če želi uspešno koordinirati delo vseh, ki so vključeni v izobraževanje otrok z motnjami vida.

Komunikacijske veščine in metode za delo mobilnega učitelja na različnih stopnjah izobraževanja.

I. Zgodnja obravnava

a) Komunikacija z otrokom

Najpomembnejši vidik komunikacije z otrokom je, kako vzpostaviti naravno okolje za otroka. Ne glede na to, za kakšno dejavnost gre, je za otroka bistvenega pomena, da dobi povratne informacije, saj lahko tako razume učiteljeve reakcije.

b) Komunikacija s starši

Cilj mobilnega učitelja je poučiti starše o možnih posledicah in vplivih otrokove motnje na njegov razvoj in njegove opravilne sposobnosti. Pri tem je bistvenega pomena njegova podpora staršem in posredovanje informacij.

c) Komunikacija z vzgojitelji/terapevti

Važno je, da o otroku pridobijo dovolj informacij, da lahko z njim strokovno delajo

č) Komunikacija z učitelji

Je najpomembnejša za otroka, saj postavlja osnovo za otrokovo nadaljnjo udeležbo v šolskem okolju.

d) Komunikacija z zdravstvenim osebjem

Mobilni učitelj obvešča zdravnike o možnostih za zgodnjo obravnavo. Po drugi strani pa je tudi obveščanje skupine za zgodnjo obravnavo o zdravstveni diagnozi nedvomno koristno za otrokov nadaljnji razvoj in delovanje, saj usmerja rehabilitacijske dejavnosti skupine.

e) Komunikacija s pristojnimi organi

Bistveni namen stika s pristojnimi organi je, da začnejo razumeti srž problema.

II. Osnovna šola

a) Komunikacija otrok - učitelj

Bistvena naloga mobilnih učiteljev je, da pomagajo šolskim učiteljem in otrokom z motnjami vida. Šolo naj obiskuje kar se da pogosto, zato pa mora imeti temu primerno prilagodljiv delovni čas. Večina otrok z motnjami vida se vsaj na začetku izogiba stikom s sovrstniki. Mobilni učitelj mora najti vzroke za takšno distanciranje od razreda in se o tem pogovoriti tako z učiteljem kot z otrokom, čeprav se slednje v

osnovni šoli lahko izkaže za precej težko nalogo.

b) Komunikacija otrok - starši

Dolžnost mobilnega učitelja je, da starše seznanj z mobilnim poučevanjem in njegovim vplivom na delovanje otroka.

c) Komunikacija otrok - šola

Pri tem odnosu je komunikacija bistvena za vse strani, še posebej pa za uspešno podporo otrokovemu razvoju, pomoč družini in uspešno izobraževanje.

č) Komunikacija otrok - starši -skupina za obravnavo

Večina staršev je naklonjena otrokovi vključitvi v šolo in družbo. Da bi to dosegli, je potrebno organizirati posebno izobraževanje za otroke in njihove starše.

III. Srednja šola

Vloga mobilnega učitelja v srednji šoli je drugačna od tiste na nižjih stopnjah izobraževanja. Je predvsem poslušalec, posrednik, podpornik in svetovalec, ki mora sodelovati s celotno ekipo predmetnih učiteljev. Tako kot pajek mora 'tkati' učinkovito mrežo komunikacije.

Komunikacijske strategije mobilnega učitelja glede na:

a) dijaka

Na ravni srednje šole so dijaki že bolj neodvisni, zato je tudi vloga mobilnega učitelja bolj neodvisna. Njegova glavna naloga je, da obvešča dijake o posledicah njegove motnje za izobraževanje in funkcioniranje v razredu. Zelo dobro je tudi, da ostale polnočutne dijake seznanj z vplivom, ki ga ima prisotnost vrstnika z motnjo vida na skupino.

b) starše

Mobilni učitelj mora biti sposoben predočiti staršem, kakšno je dejansko otrokovo stanje. Znati mora svetovati o otrokovih možnostih in jim pomagati izbrati ustrezno šolo.

c) druge učitelje

Ker mora z dijakom z motnjo vida delati celotna ekipa predmetnih učiteljev, mora mobilni učitelj prevzeti vlogo mentorja, ki koordinira njihovo delo.

č) pristojne organe

Čeprav se zdi komunikacija s pristojnimi organi, še posebej tistimi, ki določajo višino denarne pomoči, zelo pomembna, pa lahko ugotovimo, da je le redko uspešna.

VI. Poklicno usmerjanje in univerza

Tu bi se morali osredotočiti tudi na študijski proces, vzpostavitev osebnih stikov, poskrbeti za študentove aktivnosti v prostem času, mu pomagati pri učenju

računalniških spretnosti, pri orientaciji in mobilnosti v prostoru ter pri vsakdanjih opravilih za samostojno življenje.

a) Komunikacija študentov z motnjami vida z ostalimi študenti

Vloga mobilnega učitelja je predvsem informativna.

b) Komunikacija na področju visokošolske izobrazbe

Vloga mobilnega učitelja je predvsem v koordinaciji, saj univerzitetne študente izobražuje cela ekipa strokovnjakov.

c) Podpora komunikacije med specialitsti in študentom

Namen mobilnega učitelja je, da nudi podporo študentu z motnjo vida pri njegovem študiju in ga napoti k ustreznim strokovnjakom, če se izkaže, da je to potrebno

č) Komunikacija na področju družbe

Mobilni učitelj mora širiti informacije o motnjah vida.

Da bi imeli dobre mobilne učitelje

Pristojnosti mobilnih učiteljev zelo raznolike. Da bi jim olajšali delo, bi bilo dobro:

- da v splošni učni sistem izobraževanja učiteljev za izobraževanje otrok z motnjami vida uvedemo programe za specializacijo mobilnih učiteljev
  - uvajanje izobraževalnih tečajev za mobilne učitelje na višji stopnji izobraževanja
  - vključevanje praktične plati dela mobilnih učiteljev v program njihovega izobraževanja
  - osnovati sklad učnega gradiva, npr. video pripomočkov, na temo komunikacijskih veščin mobilnih učiteljev, ki si jih učitelji lahko izmenjujejo med seboj
  - osnovati sklad učnega gradiva za skupino, ki sodeluje z učitelji strokovnjaki;
  - širjenje sodelovanja pri izobraževanju učiteljev na mednarodni ravni.

In kdo bo to opravil? Izobraževanje mobilnega učitelja ostaja odprta tema in izziv za prihodnost.

Viri / literatura:

1. E. Novljan, Sodelovanje s starši otrok s posebnimi potrebami pri zgodnji obravnavi, Zveza Sožitje, Ljubljana, 2004
2. N. Vidmar, Škrat 7-8/2004

3. M. Brambring, Lehrstunden eines blinden Kindes ali Učne ure nekega slepega otroka, 1993

4. 3rd Workshop on Training of Teachers of the Visually Impaired in Europe,

Preparing teachers of the visually impaired to support integration / inclusion

Warsaw, Poland, 3 - 6 April 2002

5. Zbornik: Integracija, inkluzija v vrtcu, OŠ in SŠ, strokovni posvet, N. Gorica, 2002

[Na kazalo](#)

DOBRO JE VEDETI: Kako naj slepi beremo PDF dokumente?

Avtor: Marino Kačič

*****

Da ponovno pišem o dostopu slepih do PDF dokumentov me je vzpodbudil za slepe obetajoč tehnološki razvoj. Predvsem pa so me vzpodbudila pogosta vprašanja, na primer: "Ali lahko slepi delamo v programu acrobat reader? Sama ga imam inštaliranega, a ko odprem dokument PDF, ga ne morem brati. Lahko ga natisnem, bere se na zaslonu. Z brajevim zaslonom in jawsom pa ne gre. Mi lahko kaj pomagaš?"

Dokumenti s končnico .PDF imajo poseben format zapisa, ki omogoča da izdelamo knjigo, revijo ali časopis v digitalni obliki. Tako tudi izgleda, zato se pri branju dejansko lista strani kakor pri tiskani knjigi. Tak dokument načeloma lahko beremo le z enim od programom iz družine Adobe acrobat. Običajno uporabljamo brezplačen in vsem dostopen program Acrobat reader, ki že v imenu pove, da se da z njim PDF dokumente le brati, ne pa tudi editirati. Ko zaženemo tak program enostavno listamo po straneh. Program vmesnik za slepe oziroma čitalec zaslona pa nam tekst bere. Vendar obstajajo določene izjeme, ki so odvisne od oblike zapisa PDF dokumenta in dovoljene dostopnosti oziroma zaščite. V tem primeru moramo izvesti dodatne korake, da bi dokument prebrali. Pa pojdimo po vrsti.

1. NEPOSREDNO BRANJE Z VMESNIKOM ZA SLEPE OZ. ČITALCEM ZASLONA:

V tem primeru enostavno kliknemo na želeni dokument in odpre se nam program Acrobat Reader. Počakamo nekaj trenutkov, da čitalec zaslona odčita in že ga lahko beremo, podobno kot HTML dokumente. Premikamo se s puščico gor/dol in uporabljamo večino ukazov, ki jih uporabljamo za navigacijo po spletnih straneh. Nekateri ukazi pa so specifični od programa Acrobat reader, npr. premik na naslednjo stran je CTRL+page down. Da bi lahko na ta enostaven način brali PDF dokumente, morata biti izpolnjena dva pogoja:

(a) Ustrezna novejša različica čitalca zaslona (OP. govoril bom o Jawsu, ker ga najbolje poznam). Jaws prebere podatke iz kodnega zapisa Acrobatovega programa, po enakem ključu kot bere HTML dokumente oziroma spletne strani.

(b) Ustrezna različica Acrobat Readerja (OP. ni vseeno katero različico imate nameščeno). Biti mora: verzija 6 ali višje in biti mora polna verzija (full version), ker ima vgrajeno "Accessibility technology", ki omogoča dostopnost specialnim programom kot so čitalci zaslona. Tukaj si lahko direktno downloadate zadnjo različico Acrobat reader 7.0:

http://ardownload.adobe.com/pub/adobe/reader/win/7x/7.0/enu/AdbeRdr70_enu_full.exe

OPOMBA: Ta zadnja različica Adobe acrobat omogoča branje PDF dokumentov tudi direktno na internetu (ne da bi dokument shranjevali na računalnik), enako kot velja za videče. Dokument se odpre znotraj Internet Explorerja, vendar le, če ni zaščiten. Do sedaj slepi nismo imeli te možnosti.

Če ste izpolnili oba zgoraj navedena pogoja in še vedno ne deluje, potem ste najverjetneje naleteli na eno od dveh težav:

(a) Da je PDF dokument zapisan v čisti slikovni obliki. Torej tudi tekst je slika in ga zato Jaws ne more brati. V tem primeru bo potrebno uporabiti enega od OCR programov za skeniranje. O tem več v drugi točki spodaj.

(B) Da ste naleteli na zaklenjen dokument. To je zaščita, da ne bi drugi mogli spreminjati dokumenta. V tem primeru ni nobene regularne poti za dostop. Sreča je, da je takih dokumentov izredno malo. Če boste naleteli na tak dokument vam bo Jaws povedal, da ga ne more brati, ker je zaklenjen oziroma zaščiten.

2. POSREDNO BRANJE Z OCR PROGRAMOM ZA SKENIRANJE

V primeru, ko je PDF dokument zapisan / shranjen kot čista slika (image) je tudi tekst zapisan kot slika, lahko bi rekli narisano. V tem primeru ga čitalci zaslona ne morejo prebrati kot ne morejo prebrati drugih slik. Zato je potrebno tak dokument skenirati. Načeloma je to preprosto delo. V enem izmed OCR programov za skeniranje enostavno izberemo opcijo "skeniraj iz dokumenta" (scan from files). V tekst editorju OCR programa za skeniranje se bo pojavil tekst, ki ga lahko beremo ali editiramo.

Pri tem delu pa so večje razlike, če uporabljate starejše ali novejše različice OCR programov za skeniranje. Prva večja razlika je v tem, da so dokaj točni pri pretvorbi. To pomeni, da ohranijo dokument identičen originalu, kar je zelo pomembno, če nameravate vsebino dokumenta naprej obdelovati. Druga pomembnejša razlika je, da imajo novejši OCR programi za izvedbo te funkcije različne poti. Cilj tega je olajšati, poenostaviti in pohitriti delo. Oglejmo si primere v OCR programu za skeniranje Omnipage 14, ki ga ravno testiram:

(a) Skeniraj iz dokumenta (scan from file). V tem primeru poženete Omnipage 14, greste v menu File in izberete opcijo Get page. Odpre se podmenu z ukazi, kjer izberete "load image file" Sedaj bo program poskeniral dokument a ga še ne bo pretvoril v tekst. Da bi to naredili greste v menu Proces, opcija Workflow in v podmenuju izberete ukaz start. Izgleda komplicirano, a to je potrebno narediti samo prvič, potem do spremembe nastavitve lahko uporabljate hitri tipki: CTRL+1 za skeniraj iz dokumenta in potem CTRL+2 za pretvori skenirano v tekst.

(b) Convertiraj v xxx. V tem primeru se postavite na PDF dokument v raziskovalcu, kliknete desni gumb miške ali kontekstni menu. Sedaj se bo med drugimi opcijami prikazala tudi Omnipage pro 14. Če to izberete se odpre podmenu z opcijami v kakšen format želite konvertirati tekst, npr.: "convert to word".

Opomba: OCR program OmniPage PRO 14 Standard lahko kupimo za 45.792 tolarjev. Akademske in vladne ustanove ter slepe/ slabovidne osebe pa lahko s popustom kupijo za 34.272 tolarjev. Več informacij pri zastopniku: Enajsta Šola d.o.o, e-pošta peterb@enajsta-sola.si

3. ŠE NEKAJ OB RANJU IN UPORABI ACROBAT READERJA

(A) Posredno branje s pomočjo pretvorbe v tekst iz Acrobat readerja
V primeru, da namestite ustrezen Acrobat Reader (zgoraj sem to opisal), lahko odprete PDF dokument in v programu Acrobat Readerja, v meniju file, boste našli ukaz "Save as teXT". Z njim lahko shranite vsebino dokumenta v format za branje z beležnico ali Wordom ipd. Vendar v tem primeru ne bo dobro ohranjena struktura dokumenta. In na ta način ni možno shraniti dokumenta, ki je v čisti sliki (image).

(b) Avtomatski konverter prek E-pošte:

Obstaja možnost, da pošljete na določen elektronski naslov svoje PDF dokument, tam ga ustrezeni program pretvori v tekstualno obliko in vam ga vrne v vaš elektronski predal. Ta opcija je ostala še iz časa, ko ni bilo možno neposredno branje. V praksi ni preveč uporabna, ker: je potrebno čakati, da dobite pretvorjen dokument, ker so PDF dokumenti obširni in s tem imamo težavo pri pošiljanju, ker je pretvorba večjih dokumentov omejena. Če kdo vseeno želi poskusiti pa naj mi piše.

[Na kazalo](#)

UPORABNI SPLET: Bolje poskrbeti za hrbtnico danes kot prepozno!

Urednik rubrike in avtor: *Davor Krajec*

*****

Na pragu 21. stoletja je človek člen verige razvoja novih tehnologij. Se pravi, nahaja se nedoumljivo daleč stran od njegovega prvotnega okolja, kjer je skrbel le za zadovoljevanje svojih najnujnejših potreb. Skozi čas je človek dvigoval nivo mišljenja, prenašal izkušnje na svoje potomce, ki so postajali vse bolj inteligentna bitja. Ta proces evolucije je bil tako hiter, da ni samo prehitel biološke evolucije pač pa je temeljito spremenil človekov bioritem in prispeval k celi plejadi populacijskih bolezni.

Po izumu čudežne večopravilne naprave – računalnika, si je človek ustvaril nov ukalupljajoč proces. Z vidika ekonomskega smotra si nebi mogel zamisliti česa boljšega, bolj donosnega. Povečala se je storilnost katera je vzpodbudila nove

apetite lastnikov kapitala. Človek pa v tem novem čudu počasi pada v monotonijo, preobremenjenost in **bolečino**.

Poškodbe in težave, ki jih povzroča delo z računalnikom so na pohodu. Vsi, ki vsaj uro do dve dnevno presedite za računalnikom ste potencialni kandidati, da obolite za eno od težav s tega spektra.

Delimo jih v tri kategorije:

- ponavljajoče preobremenjevanje (ang. RSI – Repetative Strain Injury)
- težave s hrbtom
- težave s preobremenjenimi očmi

Pravzaprav RSI ni nekaj novega. Že leta 1713 je Bernardino Ramazzini, oče medicine dela opisal bolečine v rokah pisarjev. RSI pa je razcvet doživel z množično uporabo računalnika.

RSI ne gre povezovati le z morebitnim koncem vaše kariere dela z računalnikom. Privede vas lahko do nezmožnosti umivanja, rezanja hrane, dviganja jedilnega pribora, pitja iz kozarcev. Onemogoči vam uporabo žepne lupe, slepim onemogoči uporabo bele palice. Vsa naštetá opravila namreč povzročajo neznosno bolečino. Skratka bolje je življenje z RSI-jem preprečiti kot pa ga zdraviti.

Kje pride do poškodb in katere strukture so prizadete?

Dve kategoriji obolenj RSI:

Sindrom karpalnega kanala

→ tendinitis VNETJE KIT

→ sinovitis VNETJE SINOVIJALNE OVOJNICE OKOLI KIT Zaradi preobremenitve prst zateče in gibanje postane boleče

Bližnjice do obolenja za RSI:

- več ur dnevne uporabe računalnika
- zelo intenzivna uporaba računalnika v nekem obdobju (obdobja pred zaključkom določenega projekta, obdobje pred oddajo seminarjev)
- pomanjkanje kratkih odmorov med rednim delom
- nepravilna drža med delom
- neustrezna višina položaja tipkovnice in miške glede na telesno konstrukcijo uporabnika
- pritiskanje zapestja ob podlago med tipkanjem
- neinformiranost o RSI

RSI se pogosto začne v zapestju dominantne roke. Naj tu poudarim, da RSI ni samo sindrom karpalnega kanala ali samo tendonitis. RSI je sklop poškodb, ki nastanejo zaradi prekomernega istovrstnega obremenjevanja in se pri različnih ljudeh lahko pojavlja v različnih oblikah. Lahko pa se RSI začne tudi v delu roke od zapestja do konic prstov ali pa višje, nad zapestjem. Sprva se RSI pojavlja kot utrujenost, otopelost, splošna bolečina prizadetega mesta, mravljinčenje, napetost, nelagodje, slabša gibljivost sklepa kot navadno, vnetje, zatekanje. Ti občutki se pojavljajo v zapestju, prstih, roki, podlaketih ali komolcih, lahko pa tudi višje. Lahko se pojavljajo pekoči občutki ali občutki mraza v zapestjih, komolcih, ramenih, hrbtu in vratu. RSI se kaže tudi kot izguba moči in koordinacije v roki, močna bolečina (ki vas lahko zbujajo ponoči), občutek, da morate roke, zapestja, podlaket in podobno masirati ali, da morate zjutraj roke dobro streti, da postanejo funkcionalne in normalno občutljive, nelagodje, ki ga povzroči opravljanje določenih nalog in se med opravljanjem naloge s prizadetega mesta razširi na druge dele telesa. Nezanemarljiva je tudi bolečina v zgornjem delu hrbta in vratu, ki je povezana z uporabo računalnika. (Izgine pa med počitnicami, vikendi oz. ko ne delamo z računalnikom vsak dan pri polni obremenitvi.).

Sedaj ko vsi vemo kam nas lahko pripelje nekaj ur dnevnega dela za računalnikom si bomo ogledali nekaj praktičnih nasvetov kako si ustrezno urediti svoj delovni prostor.

Delovno mesto, naj si bo v službi ali doma, naj bi bilo ergonomsko zasnovano. Tu mislim predvsem na samo postavitev računalnika (ekran, miška, tipkovnica). Vsekakor je tudi stol pomemben, ki naj ne bo preveč udoben, ker s tem pospeši

verjetnost, da se bomo nanj zleknili namesto sedeli. Ves porabljen denar za ergonomsko oblikovano opremo nima pretiranega smisla, če nimamo dobrih delovnih navad v smislu pravilne drže. Poizkusite vsaj katero od spodaj opisanih oblik prilagoditve in sigurno boste ugotovili, da je veliko manj obremenjujoče.

SEDENJE: smisel pravilnega sedenja ni le v tem, da smo izravnani ampak, da v času sedenja za računalnikom opravimo več krajših odmorov morebiti tudi kako raztezno vajo. S tem se izognemo, da bi se »zasedeli«.

Dobra drža je tista, ki najbolj naravno ustreza telesu. Hrbtenica pri tem zavzame "dvojno S obliko", z lopaticami, poravnanimi v ravnino hrbta in sproščenimi navzdol ter glavo naravnost navzgor (kot podaljšek hrbta). Glava ne visi proti tlam z brado, ramena ne smejo biti zaokrožena. Ušesa so poravnana naravnost nad rameni, ta pa so naravnost nad boki. Podlakti in dlani naj bodo vzporedne s površino mize. Priporočeno je sedenje s hrbtom, rahlo uprtim ob naslonjalo stola, ki mora posebej dobro podpirati ledveni del. Višina ekrana mora biti nastavljena tako, da z očmi gledamo rahlo navzdol, če gledamo v sredino ekrana. Kolena so glede na stegna upognjena pod kotom 90°C, lahko nekoliko manj, tako da je kot rahlo top; tako naj bi lažje vzdrževali dobro držo. Če s podplati le stežka ali sploh ne dosežete tal, si postavite oporo za noge. Med delom se je smiselno večkrat opomniti in spremeniti morebitno nepravilno držo.

Če vas pravilno sedenje bolj zanima odsrfajte na sledeče spletne naslove:

- <http://www.office-ergo.com/setting.htm>
- <http://www.metamorphosis.com/theoryinfo.html>
- <http://ergo.human.cornell.edu/AHTutorials/typingposture.html>

ODMORI: Delanje pogostih *kratkih* odmorov med delom zvišuje pripravljenost za delo in omogoča telesu oddih od obremenitev zaradi enoličnega, ponavljajočega dela in sedečega položaja, ki ga zavzemamo večino dneva. Strokovnjaki priporočajo, da delate pogoste kratke odmore, kajti ti naj bi bili ključni faktor pri preprečevanju preobremenitve zaradi ponavljajočih gibov.

RAZTEZANJE Redne raztegovalne vaje stimulirajo pretok krvi in pomagajo preprečevati bolečine in poškodbe. Na Internetu obstajajo številni programi, ki si jih lahko prenesete na svoj računalnik in vam redno predlagajo, kakšne raztegovalne vaje naredite.

Nekaj povezav do tovrstnih programov:
- <http://e-stretch.net/>
- <http://eeshop.unl.edu/prod.html#Software>
- <http://www.tifaq.com/software.html>
- http://www.shelterpub.com/_fitness/_desk_stretches/stretches_graphic.html

MIŠKA: Nahaja naj se čim bližje ob tipkovnici. Ne grabite ali stiskajte miške med palec in mezinec. Roka mora biti ob uporabi miške sproščena in jo mora voditi narahlo.

Pri nabavi računalnika ponavadi miško dobite brezplačno. Taka miška je daleč od ergonomsko oblikovane. Osebno vam priporočam nakup miške Logitech MX 1000. Je nekoliko dražja a po tednu dni uporabe vas bo zagotovo prepričala.

Ob poizkušanju predlaganih rešitve boste zagotovo prišli do zaključka, da kot slaboviden uporabnik računalnika se je teh napotkov, predvsem kar se tiče pravilne drže težko držati. Smo namreč avtomatizirani k nagibanju naprej, nekateri še kar zavračajo uporabo povečevalnih programov in praktično berejo z nosom po ekranu. To pa je skrajno neprimerno z vidika izogibanja RSI. Slep ste tu morda nahajate v boljšem položaju saj vam ni potrebno »buliti« v ekran s parih centimetrov.

Sam se že teden dni trudim upoštevati zgoraj opisana vodila. Moram reči, da se vztrajnost izplača. Pri meni se to pozna kot bistveno man glavobolov.

Želim vam obilo vztrajnosti s pravilno držo. Obrestovalo se vam bo.

Viri:

- [URL:http://www.slo-tech.com](http://www.slo-tech.com)
- [URL:http://www.healthycomputing.com](http://www.healthycomputing.com)

[Na kazalo](#)

NAMIGI IN NASVETI: **Hitro vnašanje naslovov spletnih strani, Izbiranje besedila s tipko F8**

Urednik rubrike in avtor: *Brane But*

*****

9. Hitro vnašanje naslovov spletnih strani

Marsikdaj je naslov spletne strani v naslovno vrstico Internet Explorerja lažje vtipkati, kot pa ga poiskati v seznamu priljubljenih. Še posebno to velja za naslove, ki so sestavljeni iz uvodnega "http://www." in končnega ".com", vmes pa je neko določeno ime oziroma beseda. Postopek je zelo enostaven:

- Z levo tipko miške kliknemo v naslovno vrstico Internet Explorerja, s tem označimo trenutno besedilo; ko pričnemo tipkati novo besedilo, se prejšnje besedilo samodejno zbríše.

In kako skočimo v naslovno vrstico, ne da bi uporabili miško, kar nam še bolj olajša delo? Pritisnemo tipko F4 (ali kombinacijo tipk Ctrl+F6) in učinek je enak, kot če bi v naslovno vrstico kliknili z miško.

- Nato vtipkamo samo srednji del spletnega naslova (npr. mladinska).
- Končno pritisnemo kombinacijo tipk Ctrl+Enter. Brskalnik bo samodejno izpisal celotni naslov <http://www.mladinska.com> in še sprožil povezovanje z navedenim spletnim naslovom in odprl iskano spletno stran.

Poleg opisanega načina pa si lahko s pomočjo tipk F4 ali Ctrl+F6 pri iskanju spletnih naslovov pri brskalniku Internet Explorer tudi drugače pomagamo.

- Ko pritisnemo tipko F4, se besedilo v naslovni vrstici brskalnika označi, istočasno pa se odpre spustni seznam nedavno uporabljenih spletnih naslovov, po katerem se lahko premikamo s tipkama s puščico navzdol ali navzgor in izbiramo med ponujenimi spletnimi naslovi.
- S pritiskom kombinacije tipk Ctrl+F6 se besedilo v naslovni vrstici brskalnika označi. Če vtipkaš začetni del imena spletne strani (del glavne besede, lahko tudi samo prvo črko), se odpre spustni seznam že uporabljenih spletnih naslovov katerih glavna beseda ima enak začetni del, kot si ga vtipkal. Po tem spustnem seznamu, v katerem so zadetki razvrščeni po abecednem redu iskanega, se premikaš s tipkama s puščico navzdol ali navzgor in iščeš želeni spletni naslov oziroma izbiraš med ponujenimi spletnimi naslovi.

10. Izbiranje besedila s tipko F8

Od različnih možnosti izbiranja besedila v word dokumentu si oglejmo enostavno tehniko s pomočjo tipke F8.

Odprimo word dokument in postavimo kazalec (kurzor) v neko besedo.

- Pritisnemo tipko F8 in s tem vklopimo uporabo te tipke za izbiranje.
- Z vnovičnim pritiskom tipke F8 izberemo besedo.
- Ko še enkrat pritisnemo tipko F8, izberemo stavek.
- Ko tipko F8 pritisnemo še enkrat, izberemo odstavek.
- In če tipko F8 pritisnemo še enkrat, izberemo celoten dokument

Tipko F8 torej pritisnemo tolikokrat, kolikor je potrebno.

Način za izbiranje, ki smo ga vklopili s prvim pritiskom tipke F8, zapustimo s pritiskom na ubežnico (Escape). Besedilo ostane izbrano.

Namesto da pritisnemo na ubežnico (Escape), da bi zapustili način za izbiranje, ki smo ga vklopili s prvim pritiskom tipke F8, dosežemo enak učinek, če pritisnemo kombinacijo tipk Ctrl+c (kopiranje označenega besedila). S tem smo opravili dve opravili oz. dva koraka istočasno. Zapustili smo izbiranje s tipko F8, hkrati pa smo kopirali označeno besedilo in ga lahko prilepimo na kakšnem drugem delu dokumenta s pritiskom kombinacije tipk Ctrl+v.

[Na kazalo](#)

OGLASNA DESKA: Naredi si svoj mobilni telefon še bolj uporaben!
Avtor: Boštjan Štefanič

*****

Januarja 2004 sem se prvič srečal s programom Talks, ki ga slepi uporabljamo za dostopnost na telefonih Nokia serije 60. Prvi talks, ki sem ga srečal je bil v Nemškem jeziku. Mesec kasneje je stekla pri Mobitelu akcija, kjer si lahko dobil mobilni telefon Nokia 3650 že z naloženim programom talks, za zmerno ceno. Tudi jaz sem si stvar omislil in najprej doživel rahlo razočaranje, saj nekaj aplikacij ni delalo. Tudi sam talks me ni zadovoljil. Sem pa vedel, da je talks še v razvoju in da bo čez nekaj časa delal čudeže ter bo z njim mogoče delati skoraj vse, kar sedaj počnemo z jawsom na računalniku. V avgustu 2004 sem dočakal zelene spremembe s katerimi smo dobili neslutene možnosti. Nekaj tega bi rad v članku podelil z vami.

Kot verjetno veste Nokio poganja operacijski sistem symbian in da je mogoče nameščati tudi datoteke oziroma programske pakete, ki so skladni s tem operacijskim sistemom. Naj vas že na začetku razveselim, da pri veliki večini programov, ki sem jih preizkusil sam ima talks zelo dobro podporo. Tako je mogoča uporaba programov tudi povsem Slepim ljudem, kar pa za aplikacije Java ne velja, ker talks še nima govorne podpore. Vsaj v času nastajanja tega članka je še ni imel.

Našel sem precej programov, jih preizkusil in izbral tiste, ki so za nas uporabni. Zdiijo se mi zanimivi. Nekaj teh bom v nadaljevanju vključno s ceno in načinom namestitve opisal.

1. Extendet profile: Ta program doda pri Nokiji pomembne funkcije pri profilih, kot so npr: Časovno spreminjanje profilov, kar pomeni, da se vam profil spreminja samodejno, ob različnem času, odvisno pač od nastavitev. Polek tega ima dodatne barvne palete, ki jih sam telefon v osnovi nima, ponuja tudi možnost, da se vam ob preklopu v določen profil zažene izbrana aplikacija, npr.: za profil Splošno si lahko nastavite, da se vam odpre Koledar. Ko boste preklopili v Splošno se bo koledar samodejno aktiviral. Polek tega je možnost za vsak profil dodati na funkcijske tipke key1 in key2 drugo funkcijo. Možno si je tudi določiti zvok opomnika, npr.: melodijo ali nekaj podobnega. Vse funkcije, ki so tukaj naštetje so dodane v tem programu, kajti sama Nokia v osnovi tega nima.

Talks nudi tukaj popolno podporo. Poleg tega je program preveden v Slovenščino in tako povsem razumljiv. Cena izdelka je 16.95 EUR.

2. Mini gps je program, ki vam pove določene podatke, npr.: ID ulice, kjer se nahajate in id področja. Ob nameščanju programa si izberete jezik v katerem

ga boste uporabljali. Verjetno nam domač jezik je Hrvaščina ali Angleščina. V slovenščini se programa za enkrat še ne dobi.

Kako program uporabljati? Najbolj enostavno je, da ga odprete in izpisal vam bo podatke. Torej ulica in id področja. Za enkrat bo vse neznano, zato vam priporočam, da stvar preizkusite doma. Ko vam pokaže podatke izberite ukaz shrani trenutno ulico ter jo poimenujte. Ko boste torej v vaši ulici vam bo polek identifikacij pisalo tudi ime, ki ste ga vpisali za to ulico. Seveda pa ulice lahko kreirate tudi sami, pri čemer pa je potrebno vedeti id področja in id ulice. Če boste kreirali sami ulico, se vam bo v glavnem meniju pokazala ulica šele takrat, ko boste na lokaciji z vnesenimi podatki. Poleg tega, ko imate vsaj eno ulico vpisano lahko dodate na to ulico dejanja in sicer:

alarem prijave ali odjave. V tem primeru vas bo telefon opozoril, ko boste prišli v določeno ulico. Enako tudi ob izhodu iz te ulice. Opomnik je podoben kot budilka ali alarm za koledar.

Profil pri prijavi ali odjavi in v tem primeru se vam bo pri prijavi v ulico ali odjavi iz ulice zamenjal profil oz. zvonjenje. Profile izberete izmed možnih v telefonu. Naj povem še, da si lahko nastavite na isti način izklop telefona in pa sms, kar pomeni, da bo tisti, kogar boste v nastavitvi izbrali dobil sms ob trenutku, ko boste prišli v izbrano ulico ali jo pa zapustili. Tudi tukaj nudi Talks popolno podporo, tako da lahko vse funkcije uporablja povsem slepa oseba.

Cena izdelka je 14.95 EUR. Sorodni izdelek pravkar predstavljenemu pa je tudi WHERE I AM, ki pa vas stane 12.95 EUR.

3. Je mogoče na vaši Nokiji premalo prostora? Tudi za to obstaja rešitev! Namestite si program Space doubler, ki vam aktivne sis aplikacije stisne za polovico ter tako omogoči povečanje spomina na telefonu. Nameščanje tega programa ne priporočam tistim, ki imajo nameščen star Talks, ki so ga kupili v Mobitelovi akciji, ker space doubler ne bo delal oziroma datotek ne bo stiskal in razširjal, ampak bo med postopkom javljal napako med stiskanjem. Če pa imate novejšo verzijo talksa, potem ga lahko brezskrbno namestite. V tem primeru vas naprošam, da pred stiskanjem datotek Talks zaprete s funkcijo Talks off ali pa izklopite govor. Slednje izvedete v nastavitvah za talks ali pa pritisnete tipko talks in nato par sekund držite tipko c (clear). Šele nato začnete aplikacijo stiskati oziroma razširjati.

Priporočam, da se v primeru zapiranja le govornega dela programa postavite v aplikacijo space doubler na opcijo, ki jo želite izvest. Šele nato pa izvedite prej omenjeni ukaz s talksom (talks+c). Ko se ta zapre, potrdite prej nastavljen ukaz. Po končanem stiskanju oziroma razširjanju Talks ponovno odprete in sicer na isti

način, kot ste ga zaprli. Tudi ta program je poslovenjen in Talks ga v celoti podpira.

Cena izdelka je 9.95 EUR.

4. World clock: Že samo ime programa vam pove, da bo to nekaj v zvezi z urami in časom in res je tako. To je program, ki ima v sebi bazo za več, kot 1000 mest po svetu s pripadajočimi časovnimi conami, zemljepisnimi širinami ter vzhodi/zahodi sonca. V tem delu talks ne prebere vseh podatkov. Zaenkrat bere samo časovne cone ter vzhod sonca.

Program omogoča še nastavljanje alarmov in sicer nekaj dodatkov za budilko, ki jih vgrajena budilka nima. Lahko si na primer določite alarm bujenja s svojo melodijo. Bodisi izmed že obstoječih v telefonu, bodisi, da si melodijo namestite sami. Nastavite lahko tudi ali bo ta alarm aktiviran le enkrat ali se bo periodično ponavljal, npr. ob delavnikih, vikendih in tako dalje. S talksom lahko beremo vse, razen tistega kar sem prej opisal, da ne more brati.

Program je poslovenjen. Cena izdelka je 14.95 EUR.

Vse naštetе programe in mnoge, ki jih nisem omenil lahko dobite na strani:

<http://www.psiloc.com/index.html?id=139>

Sedaj pa vas bi rad opozoril še na eno stvar. Verjetno se bo tudi vam, tako, kot meni dogajalo, da vam bo telefon javljal, Pomnilnik poln ali pa, da funkcija ni podprta, ko boste želeli zagnati kakšno od teh omenjenih aplikacij, ki jo boste namestili. Zakaj se bo to dogajalo? Nokia 3650 ima malo delavnega spomina in večino le tega zasede talks. Če boste talks zaprli boste sicer brez govora, ampak aplikacije vam bodo povsem normalno delale. Pri aktivnem Talksu pa bo nastajal tovrstni problem, čeprav ob vpogledu v pomnilnik, ne bo tako izgledalo. pisalo bo nekaj takega: na kartici še 12 mb, na telefonu pa še 3 mb. Vedite pa, da je to prostor za shranjevanje. V takih primerih vam svetujem, da telefon izključite in ponovno vključite, če je potrebno večkrat zapored. Druga rešitev je nakup novejšega in zmogljivejšega prenosnega telefona, npr. Nokia 6600. Pri takih aparatih tovrstnih težav nebo, saj je v primerjavi z Nokio 3650 vse podvojeno.

Ob prehodu na nov zmogljivejši telefon pa boste naleteli na problem s licenco Talksa. Za novo licenco / kodo se boste morali obrniti na prodajalca torej na Miško d.o.o. Ne svetujem pa vam nakupa novih pomnilniških kartic, saj s tem ne boste pridobili delavnega spomina, ampak samo spomin za shranjevanje. Tega pa je še vedno dovolj.

In kako te aplikacije namestiti?

Pogostokrat boste v navodilih prebrali, da uporabite pc-suite, ki ste ga dobili na priloženi zgoščenci. Iz lastnih izkušenj vam povem, da je uporaba in nameščanje tega programa na računalnik nepotrebna, saj se vse programe vključno s talksom da poslati na telefon tudi iz raziskovalca. Postopek je sledeč:

1. Pojdite v mapo, kjer imate shranjene datoteke s končnico sis.
2. Če so v tej mapi samo sis datoteke in bi radi poslali na telefon vse uporabite ukaz ctrl+a, da označite vse. Nato vzpostavite povezavo med telefonom in računalnikom prek IR ali bluetooth brezžične povezave.
3. Ko je povezava vzpostavljena, pojdite na računalniku v menu Datoteka, tam izberete opcijo pošlji.
4. Tukaj izberite ukaz, ki ustreza vaši povezavi in prenos se bo začel. Tega lahko spremljaš tudi na vrstici, saj bo vidno kako se procenti povečujejo. Datoteke, ki jih boste poslali se bodo shranjevale v sporočila in sicer v Prejeta, zato vam bo telefon ob sprejemu takega poslanega sporočila, piskal enako kot če dobimo sms ali mms.
5. Po končanem pošiljanju povezavo prekinete. Od tu dalje računalnika ne potrebujete več. V primeru, da imate že instalirano prejšnjo različico Talksa, vas bo talks spremljal pri nameščanju sis datotek, tako, da boste nameščanje programčkov izvedli samostojno. Ko greste v sporočila in v prejeta, ter izberete zeleno datoteko, izberete možnost odpri in takrat se zažene namestitveni program, ki vas bo vodil do končne namestitve. Ko je nameščanje končano, vas telefon obvesti in vas vrne nazaj v prvotni položaj

Nameščeni program

odprete na isti način, kot odpirate vse druge elemente na telefonu.

Torej vidite, da uporaba programa pc suite ni potrebna in ga lahko odstranite iz računalnika, da vam ne bi zasedal prepotrebnega prostora.

In kako programčke kupiti? Vse zgoraj omenjene aplikacije so demo, kar pomeni, da delajo 10 dni, potem pa jih morate kupiti. Kupujete lahko na dva načina: s kreditno kartico ali pa z brzojavko in sicer tako: po oddanem naročilu na spletni strani:

<https://shop.psiloc.com/cgi-bin/shop?show=PIN4&sort=id&sid=00d00dc7>.

Izberite ustrezen način plačila. S temi podatki greste na banko ali pošto od koder na podjetje Psiloc nakažete potreben denar. Po sprejemu vašega plačila vam bo na vaš elektronski predal poslana ustrezna koda z navodili za registracijo. Dodatne informacije o programih, tudi o tistih, ki jih nisem opisal dobite na mojem e-naslovu: bostjan.stefanic@volja.net

[Na kazalo](#)

POPOTNIŠKI UTRINKI: EGIPT - DEŽELA FARAONOV

Avtorica: *Anica Grebenc*

Urednica rubrike: *Metka Pavšič*

*****

Izredno zanimivo, poučno in sploh cool je bilo potovanje po deželi faraonov. Egipt je država, v kateri še danes živi kultura starih Egipčanov, od tega pa praktično živi današnji Egipt.

Zavedala sem se, da takšno potovanje ne bo ravno enostavno. Toda, če mi je Marija pripravljena posoditi oči pri hoji, bo že šlo. Vodička Brigita je kaj hitro ugotovila, kako je z mano. Kar verjeti ni mogla, da za moj vid in sluh ni pomoči. Moram reči, da sem vse dni čutila njeno diskretno pomoč, pa tudi drugi so po potrebi pomagali.

Po povratku z 11-dnevnega potovanja sem bila polna čudovitih vtisov. Prevzele so me zgodbe staroegiptovskih bogov in faraonov, nepozabno je bilo srečanje s puščavo, križarjenje po Nilu... Pa sem vse, kar sem videla, slišala in doživela, spravila na papir. Potopis obsega kakih 25 strani in zdaj naj vam vse to povem na treh? Odločila sem se, da vam malce bolj podrobno opišem le delček: izlet v Rdečo puščavo. To sem doživela kot piko na i na koncu čudovitega potovanja.

Pa pojdemo lepo po vrsti. Začeli smo v Kairu, kjer smo si ogledali Keopsovo piramido v Gizi, Egiptovski narodni muzej, v katerem je kakih sto tisoč eksponatov razvrščenih po dinastijah Starega Egipta. Obiskali smo Papyrus institut in eno od kairskih parfumerij. Poizkusili smo se v trgovanju na slovitem bazarju Khan-al-Khalili in kadili šišo – vodno pipo. Popeljali smo se na podeželje, kjer kmetje še kose ne poznajo, kaj šele traktor. V Memfisu in Sakkari, nekdanjem glavnem mestu Starega Egipta, smo si ogledali kip faraona Ramzesa, sfinge, Džoserjevo piramido, grobnice in templje. Tudi obisk šole izdelovanja preprog je bila zanimiva.

Z letalom smo poleteli na jug države, v Asuan in se namestili v hotelu na ladji. Z avtobusom smo se skozi Nubijsko puščavo odpravili skoraj do Sudana in si ogledali

Ramzesova templja v Abu Simblu ob Naserjevem jezeru. V Asuanu smo med drugim s feluko /egipčanska jadrnica/ pluli po ogromnem jezeru med številnimi otočki in na enem otoku obiskali nubijsko vas ter spoznavali njihov način življenja. Zvečer pa so nam Nubijci v baru našega hotela prikazali svoje pesmi, glasbo in plese.

Potem smo pluli proti severu do Luksorja. Na terasi, kjer smo poležavali in klepetali, smo si ogledovali obalo Nila, polno polj, sadovnjakov in skromnih naselij. Imeli smo postanek za ogled templja Kom-Ombo, po naše Zlati hrib. Nekdaj je bil tudi letovišče in zdravilišče za veljake. Tu je Kleopatra rodila svoje sinove. Naslednji postanek je bil v Edfuju, kjer smo se iz pristanišča do najbolje ohranjenega templja v Egiptu peljali z imenitnimi kočijami.

Plovbo smo končali v Luksorju, ki se je nekdanje imenoval Tebe in je bil glavno mesto Srednjega Egipta. Danes mesto živi izključno od turizma. Ogledali smo si tempelj v Luksorju z impozantnimi kipi. Še bolj mogočen je tempelj Karnak. Sledil je ogled grobnic v Dolini kraljev na robu Arabske puščave, kjer so našli tudi Tutankamonovo grobnico, edino, ki ni bila izropana. Nedaleč od tod smo si ogledali še tempelj kraljice Hatšepsut. Arhitektonsko čudo leži na pobočju v treh terasah. Prav dolgo pa se tu nismo zadrževali. Bilo je poldne in sonce je prav pekleno žgalo. Le lahen vetrc je malo olajšal dihanje. Potem smo obiskali še delavnico, kjer izdelujejo razne predmete iz alabastra in drugih poldragih kamnov.

V Egiptu se skozi puščave praviloma potuje s konvoji vozil s policijskim spremstvom. V konvoju kakih sto vozil smo odpotovali skozi arabsko puščavo proti Hurgadi ob Rdečem morju, kjer naj bi si privoščili še tri dni počitnic. Plavalimo v bazenih in v morju, se sončili, šli v mesto na shopping. Z gliserjem smo se peljali na kopanje in potapljanje na koralne otoke. Predstavljajte si otoček, poln mivke, sem ter tja kakšna palma, otoček pa obdaja turkizno zelena voda. In zadnji dan smo šli še v puščavo.

Zgodaj popoldne smo se odpravili na jeep safari v puščavo z obiskom beduinske vasi. Z dvema zaprtima džipoma se je naša skupina pridružila desetim drugim džipom v katerih je bilo največ Rusov. V konvoju smo se odpeljali proti puščavi. Po Brigitini zaslugi sva z Marijo sedeli spredaj pri šoferju, česar sva bili zelo veseli. Konvoj je kmalu zapustil asfaltno cesto in začela se je divja vožnja po brezpotju puščavskega peska in skalnih površin. Vozila so vijugala vsako po svoje in grbine so povzročale, da smo poskakovali po sedežih, posebno tisti v ozadju džipa. Smejalo se mi je od navdušenja in želela sem si, da bi bil volan v mojih rokah, saj tu pač ne bi bil dober vid nujno potreben. Okoli nas je bila sama skalna puščava, pred nami pa se je dvigalo arabsko višavje. Na strehi enega od džipov je sedel mladi Egipčan in snemal našo avanturo.

Ustavili smo se in gledali fata morgano. Igra narave je pričarala vodo in mislim, da tega pojava nisem zares videla. Marija in Brigita sta mi to tako živo opisali, da sem »videla«. Vožnjo smo nadaljevali proti gorovju. Pred nami so se pojavili hribčki. Konvoj se je ustavil in predlagali so nam, naj se vzpnemo na hribček pred nami. Brežina je bila zasuta s peskom. Treba se je bilo sezuti in noge so se mi globoko vdirale. Pihal je kar močan veter in me s peskom bičal obraz, gole noge in roke. Čeprav nisem prilezla do vrha, sem tudi z dosežene višine imela prelep razgled na bližnje gorovje in puščavo pred sabo. Hoja navzdol je bila lažja – kot bi hodil po sveže zapadli pol metra debeli snežni odeji.

Potem smo se z džipi vozili med skalami. Sem ter tja si videl kak grmiček, zelenja nobenega. Tod že osem let ni deževalo. Pripeljali smo se v vas, kjer žive beduini. Najprej so nas postregli s čajem v čisto majhnih pločevinastih lončkih. Prijal je, saj sem si tako poplaknila prah v ustih. Posedli smo se na blazinice v zavetju iz trsja postavljene kolibe. Dajala je senco, veter pa je skozi trsje poskrbel za » klimatiziran » prostor.

Domačin–vodič nam je predstavil način življenja beduinov. Žive v skupnostih s približno 50 člani, običajno sorodniki. Ko se skupnost poveča na 150 ljudi, se razdeli v dve skupnosti – dve vasi. Poročajo se, ko so stari 14 do 18 let. Tako kot Nubijci, se ne ženijo z Arabci, niti z beduini iz drugih vasi. Čeprav so poroke v okviru sorodstva, ne opažajo degeneriranosti. Nevesta prinese v zakon doto dve do pet kamel. Ko se dekle poroči, nosi odslej črno oblačilo, ki razkriva le oči in roke od zapestja navzdol. Če se beduin odseli iz skupnosti, na primer v mesto, se ne more več vrniti. Odide pa malokdo. Redijo kamele in koze za prodajo. Selijo se, ko zmanjka vode v vodnjaku. Na enem kraju so tudi pet let. Država jim je ponudila hiše v mestih, pa so odklonili. Kakih 15 tisoč beduinov rajši živi nomadsko življenje v puščavi. So pa od Arabcev prevzeli islamsko vero.

V tej vasi je par hiš, v katerih živi le nekaj ljudi. Toliko, da vsakdan sprejemajo turiste in pokažejo svoj način življenja. Ogledali smo si družinsko hišo, narejena iz trsja, ki nima nobene moči proti vetru. Koliba ima dva prostora – kuhinja, ki spredaj nima stene in soba v kateri spijo kar na tleh. Če je mraz, v spalnici tudi kurijo. Za kurivo uporabljajo posušene iztrebke kamel. Beduinka nam je pokazala, kako pripravljajo hrano. Čepe ob kamnu je z valjarjem tolkla po testu, iz katerega je nastala velika palačinka. Spekla jo je na ognjišču in nam ponudila. Bilo je okusno. V naslednji koči so nam pokazali razne, ročno izdelane, izdelke in celo vrsto čajev iz raznega puščavskega grmičja. Vse to je bilo seveda naprodaj. V kolibah imajo tudi perjad in videla sem tudi nekaj koz. Seveda, tudi kamele imajo in privoščili smo si ježo.

Življenjskega pomena za vas je vodnjak. Kamele so tiste, ki povedo, kje je nahajališče vode. Kamela zdrži brez hrane mesec dni, brez vode pa dva tedna. Če ji odtegnejo vodo za en mesec, začne žival iskati vodo. Ko začuti vodo pod površjem, začne kopati. Na tistem mestu beduini izkopljejo vodnjak, običajno 25 do 30 metrov globoko. Vas postavijo nekako kilometer stran zaradi varnosti otrok in nevarnih škorpionov ter strupenih kač, ki tudi iščejo vodo.

Vas s treh strani obkroža čudovit venec gorske verige. Ob sončnem zahodu je bil pogled nanj nepozabno lep.

Temno je že bilo, ko smo spet posedli na nizke blazinice. Večerja ob svečah. Krožnik s hrano mi je v naročje prinesla Marija, svečava pa je bila preskromna, da bi videla, kaj jem. Bilo pa je okusno in precej začinjeno z meni neznanimi začimbami. Potem so nam beduini predstavili svoje plese in glasbo. Z njimi smo zaplesali tudi mi. Čeprav v mrakobi nisem videla kaj prida, sem uživala v veselem razpoloženju

Čas je bil za odhod. Na sredi poti proti hotelu smo se v puščavi še enkrat ustavili. Za romantike, je rekla Brigita. Nebo je bilo jasno, polno zvezd, ozvezdje Oriona... Na misel mi je prišlo, da zvezd nisem videla že kakih 20 let. Upam, da bom vsaj Luno gledala še lep čas.

Kdo pravi, da je puščava dolgočasna, nezanimiva? Zame ima puščava prav poseben, čudovit čar! Še dolgo se bom v mislih vračala v to deželo in podoživljala naše popotovanje.

[Na kazalo](#)

**OPLEMENITIMO DENAR: POMEMBNOST PRAVILNE RAZPOREDITVE
DENARNIH SREDSTEV**

Avtorica: Mateja Jesenek

i-svetovanje d.o.o.

*****

Že v Talmudu, za katerega menijo, da je nastal med leti 1200 B.C in 500 A.D. je podan nasvet kako naj se pravilno razprši premoženje. Denar naj se enakomerno razdeli na tri dele in investira tretjino v zemljo, tretjino v posel in tretjino naj se ga hrani v rezervah.

Čeprav je ta nasvet iz svetih židovskih knjig star že približno 2000 let, je jasno, da so se že takrat zavedali potrebe po zmanjševanju tveganj. Če bi ga prevedli na današnji imenovalec, bi rekli, da se naj razpoložljivo premoženje sorazmerno porazdeli med naložbe v različne delnice, naložbe v nepremičnine in naložbe v obveznice.

Na ta način bi ustvarili primerno uravnotežen portfelj, ki bi bil sestavljen iz naložb z majhno stopnjo medsebojne korelacije in katerega stopnja volatilnosti bi bila nižja od volatilnosti posameznega vrednostnega papirja v portfelju. Tudi brez poglobljenega poznavanja tematike optimiranja sestave portfeljev za katero je Harry Markowitz leta 1990 prejel Nobelovo nagrado, bi nam na ta način uspelo sestaviti precej manj tveganj portfelj. Sama izbira posameznih vrednostnih papirjev za uvrstitev v portfelj je šele drugotnega pomena.

V tem članku bi rada opozorila na napake, ki jih delajo naši vlagatelji, ko svoja težko privarčevana sredstva v zadnjih dveh letih množično selijo na kapitalske trge ne da bi delovanje le-teh sploh poznali.

Velika večina Slovenskih vlagateljev je imela dolga leta svoja sredstva v bankah v večini naložene kot vezane depozite. S tem so bili zadovoljni do pred kratkim, ko se je nivo obrestnih mer začel zniževati na raven, ko ne ohranjajo niti realne vrednosti glavnice kaj šele, da bi imeli vsaj minimalni donos. Ko so se začeli ozirati naokoli po donosnejših možnostih, so zagledali pisane reklame raznih ponudnikov finančnih proizvodov, ki jim obljublajo bistveno višje donose kot jih imajo v bankah. Ne gre le za domače upravitelje skladov in borzne posrednike, temveč tudi za vse tiste prodajalce tujih skladov, ki jih kar mrgoli po Sloveniji.

Najpogostejši razlog za nakup je argument prodajalca o doseganju visoke donosnosti v preteklih obdobjih. V drobnem tisku v prospektu kakor tudi v prodajni brošuri lepo piše, da na podlagi preteklih donosov ne moremo sklepati, da se bodo tudi v prihodnosti ponovili. Tako na delniških kakor tudi na obvezniških trgih se izmenjujejo obdobja naraščanja in padanja tečajev. Po statističnih podatkih iz preteklosti so bila obdobja padanja tečajev krajša od obdobj naraščanja tečajev pa vendar rasti tečajev vedno sledi padec le-teh. Niso pa te smeri enake na vseh trgih po svetu. Ko so od leta 2000 delniški tečaji na svetovnih borzah padali, so v Sloveniji rasli. V nekem trenutku v prihodnosti se bo smer tudi na našem trgu obrnila za nekaj časa navzdol in na neki drugi borzi v svetu se bo šele začel nov cikel rasti. Za zmanjšanje tveganj je nujno poznati te značilnosti, ki jim pravimo korelacija, saj s pravilno kombinacijo vrednostnih papirjev dosežemo dolgoročno stabilnejšo rast portfelja.

Slednje velja tudi za alternativne vrste investicij kamor uvrščamo tudi hedge sklade. V sestav posameznega portfelja je priporočljivo uvrstiti določen delež hedge skladov, vendar ne več kot 20%. Tako kot ni optimalno investirati samo v en sklad, eno delnico ali eno obveznico tako tudi ni optimalno imeti vsa svoja sredstva naložena v enem hedge skladu. V Sloveniji se v praksi žal to dogaja. Portfelj sestavljen iz samih hedge skladov pa je lahko optimalen pod pogojem, da so vanj uvrščeni skladi z različnimi strategijami trgovanja, ki imajo medsebojno nizko ali celo negativno korelacijo. Žal je zato potrebno imeti zelo veliko finančnih sredstev (verjetno okoli 100 milijonov dolarjev).

V človeški naravi je, da ne znamo pravilno presoditi kolikšno stopnjo tveganj smo sploh sposobni sprejeti. Visoko pričakovani donosi so vedno povezani tudi z večjimi tveganji. Pogosto investitorji prehajajo iz ene skrajnosti v drugo. Iz visoko konzervativnih naložb kot so vezane vloge v agresivne naložbe, ki jih predstavljajo

samo delnice, delniški skladi ali celo alternativne vrste investicij. Na predlog, da uvrstijo v portfelj tudi obveznice, sklade z zavarovanjem glavnice ali obvezniške sklade, pa odkimavajo z glavo češ: donosi so prenizki. Premalo je prostora v tem članku, da bi pojasnjevala pomen vrednostnih papirjev s stalnim donosom v portfelju vlagateljev. Dovolj naj bo napotitev na zgornjo misel iz Talmuda.

Tisti vlagatelji, ki vlagajo samo v en vzajemni sklad v prepričanju, da so sredstva dovolj diverzificirali, delajo napako. Res so sredstva v posameznih vzajemnih skladih razpršena med različne vrednostne papirje različnih izdajateljev, vendar ne smemo pozabiti, da z njimi upravlja ena sama družba za upravljanje. To tveganje obstaja. Najsi bo še tako uspešen upravitelj, ki je v vseh letih dosegal stabilne in nadpovprečne donose, ne vemo, če bodo takšni tudi v prihodnje. Prav tako so si sestave portfeljev naših delniških skladov, razen ene izjeme, zelo podobni. Še vedno je le maksimalno 10% sredstev sklada naloženih v vrednostnih papirjih tujih izdajateljev, kar je bistveno premalo za resnično pravo diverzifikacijo (če upoštevamo zaprtost našega trga).

Leonardo da Vinci je v svojih zapiskih zapisal: " Kdor želi obogateti v enem dnevu, bo v letu dni obvisel."

Če vas zanima več si oglejte: <http://www.i-svetovanje.com>

Ali pišite na mateja.jesenek@i-svetovanje.com

[Na kazalo](#)

NOVIČKE: RSS novice, Nov mini računalnik, Microsoft pomaga pri razvoju zdravila,
Novi virus pošilja fotografijo pečene kokoši, Članice EU proti nezaželeni e-pošti
Urednik rubrike: *Safet Baltič*

*****

RSS Novice

V začetku Januarja je RTV Slovenije omogočila uporabnikom interneta dostop do novic iz vseh področij, na dosti lažji način kot je samo iskanje novic po spletu. Do novic dostopamo prek RSS odjemalcev. RSS odjemalec je program, ki ga namestimo na svoj računalnik in deluje v ozadju v opravilni vrstici in deluje na podlagi tehnologije XML. V programu nastavimo čas osveževanja, kar pomeni na koliko časa se bo povezal na splet in bo pogledal za nove novice. Na spletu imamo 2 brezplačna Rss odjemalca in sicer RSS bandit in FeedReader. Sam uporabljam program FeedReader, kajti RSS bandit potrebuje za delovanje tudi programsko opremo po imenu Microsoft Frameworks. V članku vam bom zato opisal kako namestimo in pričenemo uporabljati program FeedReader. Po uspešni namestitvi programa gremo na spletni naslov:

<http://www.rtv slo.si/rss>

kjer dobimo seznam RSS kanalov in sicer na koncu spletne strani imamo seznam novic kot so:

Slovenija, svet, črna kronika, itd... Ko izberemo želeni splet novic se nam odpre XML stran v kateri kopiramo naslov iz naslovne vrstice. Nato zaženemo program FeedReader, ko se nam le ta odpre pritisnemo tipko ALT in pod File (datoteka) je prva možnost NEW (nova) in v tej možnosti pritisnemo NEW FEED. Ko se nam odpre okno prilepimo naslov, ki smo ga kopirali in pritisnemo NEXT, po tem se nam odpre še ime novic in pritisnemo na gumb FINISH. Pod možnostjo TOOLS (orodja) pa imamo možnost properties (lastnosti), kjer nastavimo delovanje programa. Programa RSS bandit in FeedReader dobite na naslednjih naslovih:

RSS bandit:

<http://prdownloads.sourceforge.net/rssbandit/RssBandit1.2.0.117installer.zip?download>

FeedReader: <http://prdownloads.sourceforge.net/feedreader/FeedReader27-646Setup.exe?download>

Nov mini računalnik

Podjetje Apple je predstavilo dva nova mini računalnika, ki se med sabo razlikujeta po zmogljivosti. Računalnik je zaobljene kvadratne oblike in meri 16,5 za 16,5 cm in je visok 5 cm. Zgornja ploskev je bela in ima na sredini odtisnjen logotip v obliki jabolka sive barve. Stranice so kovinsko sive barve, na prednjem delu so vidne reže optične enote, na zadnjem delu pa najdemo naslednje priključke: 2 vtiča USB 2.0, firewire 400 Mb/s, modemski in omrežni priključek, digitalni izhod za monitorje (DVI), priključek za zvočnike, vhod za napajanje, ter gumb za vklop. Obe verziji uporabljata procesor PowerPC G4, cenejši računalnik ima procesor 1.25 Ghz, dražji pa 1.42 Ghz. Bolj šibka verzija ima 40 Gb velik trdi disk in 256 Mb pomnilnika. Močnejša verzija pa ima 80 Gb trdega diska in 512 Mb pomnilnika. Obe verziji uporabljata grafični vmesnik Ati radeon 9200 z zgolj 32 Mb. Pri nakupu mini računalnika pa dobite tudi operacijski sistem Macintosh, ter precej druge programske opreme.

Vir: <http://www.monitor.si>

Microsoft pomaga pri razvoju zdravila

Microsoft Research je razvil obetavne nove pristope v boju proti najbolj nevarnim boleznim. Uporabili so namreč programsko opremo, ki je sicer bolj običajno uporabljena pri analiziranju podatkovnih zbirk, kompleksnih digitalnih slikah ali ločevanju nezaželene e-pošte od prave. Microsoft je na srečanju Conference on Retroviruses and Opportunistic Infections (CROI) prikazal, kako lahko medicinski raziskovalci uporabijo umetno inteligenco, rudarjenje po podatkih in druge pristope za raziskovanje virusa HIV ter odkrivanje genetskih lastnosti, ki jih človeško telo potrebuje za boj proti virusu.

Vir: <http://www.siol.net/novice>

Novi virus pošilja fotografijo pečene kokoši

Trend Micro opozarja uporabnike pred novim virusom WORM_BROPIA.F, ki se širi prek priljubljenega sistema MSN Messenger. To počne tako, da vsem dosegljivim osebam pošlje svojo kopijo v obliki datoteke - slike, ki prikazuje smešno sliko pečene kokoši. Črv s seboj nosi tudi črva AGOBOT, različico AJC, ki lahko na okuženem sistemu odpre določena vrata, prek katerih lahko oddaljeni uporabniki izvajajo različne ukaze. Poleg tega pa črv poskuša ukrasti identifikacijsko številko operacijskega sistema Windows in CD-ključke drugih aplikacij.

Vir: <http://www.siol.net/novice>

Članice EU proti nezaželeni e-pošti

Trinajst članic Evropske unije (Slovenije ni med njimi) je najavilo tesnejše sodelovanje v boju proti nezaželeni e-pošti. Avstrija, Belgija, Ciper, Češka, Danska, Francija, Grčija, Irska, Italija, Litva, Malta, Nizozemska in Španija so se dogovorile, da bodo sodelovale pri preganjanju pošiljateljev nezaželene e-pošte. Sporazum predstavlja nov korak k prepovedi pošiljanja nezaželene e-pošte v celotni EU.

Vir: <http://www.siol.net/novice>

[Na kazalo](#)

=====

=====

Oblika, ime in vsebina e-revije RIKOSS so avtorsko zaščiteni. Protizakonito je kopiranje, posredovanje ali kakršna koli drugačna uporaba brez pisnega dovoljenja uredništva. Revijo ste v skladu s 45a. členom Zakona o varstvu potrošnikov prejeli na osnovi vaše prijave na spletnih straneh revije Rikoss ali na osnovi vaše ali prijateljeve elektronske prijave. V primeru, da ste pomotoma dobili e-revijo vas prosimo, da nam sporočite in izbrisali vas bomo iz seznama naročnikov.

Predloge/pripombe, naročila/odjavo, pišite v [Uredništvo](#)
[Tu pa odsrfate Na domačo stran Rikoss](#)

© 2002-2005, Uredništvo Rikoss, [Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije](#)